KULUTTAJAPOLITIIKAN PERIAATTEET JA VÄLINEET

Tässä luvussa tutustutaan keskeisiin kuluttajapolitiikan periaatteisiin ja välineisiin. Tehokkaalla kuluttajansuojalla varmistetaan, että sisämarkkinat toimivat sujuvasti, edistetään tasapuolista kilpailua ja turvataan kuluttajan oikeudet. Kuluttajapolitiikalla parannetaan myös tiedonsaantia. Siten kuluttajille tarjotaan mahdollisuus tehdä tietoon perustuvia ja kestävämpiä valintoja. Kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja heidän etujensa turvaaminen ovat EU:n toiminnan keskeisiä tavoitteita.

OIKEUSPERUSTA

— Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT): 4 artiklan 2 kohdan f alakohta sekä 12, 114 ja 169 artikla muodostavat EU:n kuluttajapolitiikan perustan. Niissä korostetaan EU:n vastuunjakoa jäsenvaltioiden kanssa ja määritetään kuluttajapolitiikan tavoitteet.

— Euroopan unionin perusoikeuskirja: 38 artiklalla varmistetaan kuluttajansuojan korkea taso kaikilla EU:n politiikanaloilla.

TAVOITTEET

Kuluttajien etujen edistämiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi EU:n on turvattava kuluttajien terveys, turvallisuus ja taloudelliset edut. Sen vuoksi sen tulisi:

— edistää kuluttajien mahdollisuutta tehdä tietoon perustuvia valintoja sekä

— puolustaa heidän oikeuttaan tiedonsaantiin ja koulutukseen.

Kuluttajansuoja olisi otettava huomioon kaikilla siihen liittyvillä EU:n toiminnan aloilla.

TOIMET

A. Yleistä

Komissio julkaisi marraskuussa 2025 kuluttaja-asioiden toimintaohjelman 2030 ja kuluttajia sisämarkkinoilla koskevan toimintasuunnitelman, johon kuuluu EU:n kuluttajansuojaa edistäviä erityistoimia. Toimintaohjelmassa määritetään EU:n kuluttajapolitiikan strategiset näkökohdat, joihin kuuluu neljä keskeistä painopistealaa.

— Kuluttajia koskeva toimintasuunnitelma: puututaan esteisiin, jotka estävät kuluttajia hyödyntämästä sisämarkkinoiden etuja, erityisesti tavaroiden ja palvelujen saatavuuden sekä liikenteen osalta.

— Digitaalinen oikeudenmukaisuus ja kuluttajansuoja verkossa: varmistetaan, että EU:n oikeudellinen kehys on tarkoituksenmukainen digitaalisella aikakaudella ja että se suojelee entistä paremmin alaikäisiä ja heikommassa asemassa olevia kuluttajia verkossa ja sen ulkopuolella.

— Kestävä kulutus: varmistetaan, että kuluttajien saatavilla on kestäviä tavaroita ja palveluita, ja suojellaan heitä paremmin viherpesulta.

— Kuluttajien oikeuksien tehokas täytäntöönpano ja parantaminen: suojellaan kuluttajia markkinatoimijoilta niiden sijoittautumispaikasta riippumatta. Vaikka kuluttajien oikeuksien täytäntöönpano on pääosin kansallisten viranomaisten vastuulla, EU:lla on keskeinen rooli tutkintojen ja toiminnan koordinoimisessa sellaisten epäiltyjen rikkomusten kohdalla, joilla on EU:n laajuinen ulottuvuus.

EU:n toimielimet käyttävät kuluttajatulostaulua kuluttajansuojapolitiikan tulosten seuraamiseksi. Lisäksi sillä arvioidaan kuluttajien kansallisia olosuhteita muun muassa tietämyksen, luottamuksen sekä säännösten noudattamisen ja valvonnan suhteen. Tulostaulun avulla tarkastellaan myös rajatylittävien liiketoimien ja sähköisen kaupankäynnin kasvun kautta tapahtuvaa EU:n vähittäismarkkinoiden integraatiota. Sen avulla kerätään tietoja äskettäin hankintoja tehneiltä kuluttajilta ja mitataan siten yli 40 markkinan toimintaa eri indikaattoreilla, kuten luottamus, vertailukelpoisuus, valinnanvara ja kuluttajien tyytyväisyys.

B. Alakohtaiset toimet (2.2.2)

1. Kuluttajaryhmät

EU:n toimielimet pitävät tärkeänä kuluttajien eturyhmien osallistumista toimien suunnitteluun. Kuluttajapolitiikan neuvoa-antava ryhmä (CPAG) on tärkein foorumi, jolla komissio kuulee kansallisia ja eurooppalaisia kuluttajapolitiikan sidosryhmiä uuden kuluttaja-asioiden toimintaohjelman täytäntöönpanosta.

Ryhmä täydentää muita komission ylläpitämiä olemassa olevia elimiä, erityisesti kuluttajasuojan yhteistyöverkostoa (CPC) ja kuluttajapolitiikkaa käsittelevää verkostoa (CPN).

Sen edeltäjänä toimi komission päätöksellä 2009/705/EY perustettu eurooppalainen neuvoa-antava kuluttajaryhmä, jonka toimikausi päättyi heinäkuussa 2019.

2. Kuluttajavalistus

Parempi tietämys kuluttajien oikeuksista voi lisätä luottamusta. EU on perustanut Euroopan kuluttajakeskusten verkoston (ECC-verkosto), joka antaa neuvontaa ostosten tekemisestä yli rajojen ja käsittelee valituksia. Verkosto tarjoaa kuluttajille tietoa ja neuvoja heidän oikeuksistaan EU:ssa ja auttaa heitä riita-asioissa muissa EU-maissa sijaitsevien elinkeinonharjoittajien kanssa. Komissio järjestää kuluttajille suunnattuja tiedotuskampanjoita ja julkaisee käytännön oppaita.

Your Europe -portaali on tärkeä tietokeskus, jossa eri tietolähteet on koottu yhteen ja kuluttajille tarjotaan laadukasta tietoa kuluttajapolitiikasta. Tiedonsaantia on siksi parannettu edelleen asetuksen yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta (asetus (EU) 2018/1724) mukaisesti.

Osana kiertotalouspakettia annettiin uusi direktiivi, joka koskee kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä vihreässä siirtymässä parantamalla tiedottamista ja suojaa sopimattomilta menettelyiltä (direktiivi (EU) 2024/825). Direktiivillä pyritään vahvistamaan kuluttajansuojaa kannustamalla kestävämpiin kulutustottumuksiin ja välttämällä harhaanjohtavia ympäristöväitteitä.

3. Kuluttajien oikeuksien toteutuminen

Kansalliset viranomaiset ovat vastuussa kuluttajalainsäädännön täytäntöönpanosta. Niiden toimia voidaan koordinoida EU:n tasolla rajat ylittävien kysymysten

ratkaisemiseksi. Kuluttajien oikeuksien olemassaolon lisäksi on yhtä tärkeää huolehtia niiden tosiasiallisesta toteutumisesta. Asetus kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä (asetus (EU) 2017/2394) edistää kansallisten viranomaisten välistä yhteistyötä EU:n verkoston kautta, joka helpottaa tietojenvaihtoa ja yhteistyötoimia kuluttajansuojalainsäädännön rikkomisen torjumiseksi. Verkosto toteuttaa koordinoituja tutkimuksia, kuten internetin tehotarkastuksia, varmistaakseen, että verkkosivustot noudattavat sääntöjä.

Vuonna 2019 hyväksytyllä nykyaikaistamisdirektiivillä (direktiivi (EU) 2019/2161) pyritään vahvistamaan EU:n kuluttajansuojasääntöjen täytäntöönpanoa. Sillä päivitettiin sääntöjä digitalisaation kehityksen mukaisesti.

Lisäksi kuluttajat voivat pyytää yhteisten etujensa suojaamista EU:ssa edustajakanteilla. Ne ovat kanteita, joita kuluttajia edustavat oikeutetut yksiköt nostavat kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavista edustajakanteista annetun direktiivin (direktiivi (EU) 2020/1828) mukaisesti.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

A. Yleistä

Parlamentti on johdonmukaisesti kannattanut kuluttajien oikeuksien vahvistamista, ja se pyrkii hiomaan EU:n kuluttajansuojasääntöjä. Parlamentti ottaa toimissaan erityisesti huomioon uudet näkökohdat, jotka voivat vaikuttaa kuluttajiin, kuten vihreän ja digitaalisen siirtymän.

Parlamentti on lainsäädäntövallan käyttäjä, joka hyväksyy lainsäädäntöä.

— Lisäksi se hyväksyy valiokunta-aloitteisia mietintöjä, jotka ohjaavat kuluttajansuojapolitiikkaa.

— Parlamentti pitää säännöllisesti julkisia kuulemistilaisuuksia ja keskusteluja asianomaisten sidosryhmien kanssa. Niillä pyritään tukemaan EU:n sääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa ja valvontaa sekä tarkkailemaan yrityksiä, joiden liiketoimintamallit ja käytännöt voivat vaikuttaa kuluttajiin ja markkinoiden toimintaan merkittävällä tavalla.

Sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan (IMCO) tilaamassa, vuonna 2024 laaditussa tutkimuksessa[1] esitetään kattava katsaus kuluttajansuojaa koskevaan keskeiseen lainsäädäntöön.

B. Kestäviä ja turvallisia tuotteita kuluttajille

Parlamentti antoi huhtikuussa 2022 päätöslauselman korjauttamisoikeudesta, jonka tavoitteena on edistää tuotteiden kestävyyttä ja korjattavuutta. Kesäkuussa 2024 annettiin direktiivi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä (direktiivi (EU) 2024/1799), ja se tuli voimaan saman vuoden heinäkuussa.

Parlamentti antoi heinäkuussa 2025 päätöslauselman tuoteturvallisuudesta ja sääntelyn noudattamisesta sähköisessä kaupankäynnissä ja tuonnissa EU:n ulkopuolelta. Päätöslauselmassa ehdotettiin toimia, joilla varmistetaan turvallisemmat

[1] *EU Mapping: Overview of Internal Market and Consumer Protection related legislation*, talous-, tiede- ja elämänlaatuasioiden politiikkayksikön selvitys sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnalle, Euroopan parlamentti, Luxemburg, 2024, s. 38–41.

ja oikeudenmukaisemmat markkinat sekä kuluttajille että yrityksille. Lisäksi siinä puututtiin haasteisiin, joita EU:hun saapuvien vaatimustenvastaisten tavaroiden kasvava määrä aiheuttaa.

Parlamentti neuvotteli tältä pohjalta lainsäätäjien kesken myös lelujen turvallisuutta koskevan asetuksen, jonka tavoitteena on varmistaa, että lelut ovat korkeimpien turvallisuusvaatimusten mukaisia. Lisäksi pyritään vähentämään vaarallisten lelujen määrää EU:n markkinoilla.

C. Toimenpiteet kuluttajien suojelemiseksi digitaalisessa maailmassa

Kuluttajapolitiikka digitaalisten ja verkkopalvelujen alalla on aihe, johon parlamentti ja erityisesti IMCO-valiokunta keskittyvät.

Parlamentti hyväksyi lokakuussa 2020 päätöslauselmat aiheista "Digitaalisia palveluja koskeva säädös: sisämarkkinoiden toiminnan parantaminen", "Digitaalisia palveluja koskeva säädös ja perusoikeuskysymykset" ja "Digitaalisia palveluja koskeva säädös: kauppa- ja siviilioikeudellisten sääntöjen mukauttaminen verkossa toimivia kaupallisia yhteisöjä varten". Niissä esitetään parlamentin näkemys siitä, miten digitaalisten sisämarkkinoiden toimintaa ja muun muassa kuluttajansuojaa verkossa voidaan vahvistaa. Parlamentin päätöslauselmien sisältöä hyödynnettiin laajalti komission ehdotuksissa, joihin esitettiin tarkistuksia ja jotka hyväksyttiin IMCO-valiokunnan äänestyksessä joulukuussa 2021 (2.1.7). Digimarkkinasäädös ja digipalvelusäädös ovat ratkaisevan tärkeitä kuluttajansuojan kannalta digitaalisessa ympäristössä. Niissä vahvistetaan kattava oikeudellinen kehys, jonka tavoitteena on varmistaa oikeudenmukainen kilpailu, edistää avoimuutta ja suojata käyttäjiä vahingollisilta tai laittomilta verkkokäytännöiltä ja tuotteilta.

IMCO-valiokunta piti huhtikuussa 2025 julkisen kuulemisen alaikäisten suojelusta verkossa. Kuulemisen keskiössä olivat lukuisat ongelmat, joita alaikäiset kohtaavat haavoittuvassa asemassa olevina kuluttajina sosiaalisessa mediassa ja verkkoalustoilla.

Valiokunta järjesti myös keskustelun riippumattoman, avoimen ja terveen digitaalisen ympäristön luomisesta Euroopan kuluttajille, jossa perehdyttiin keskeisimpiin haasteisiin, joita kuluttajat kohtaavat alustataloudessa.

Tämän tekstin on laatinut talous- ja kasvuasioista vastaava Euroopan parlamentin politiikkayksikkö. Lisätietoja tästä aiheesta on sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan verkkosivustolla.

Fabiola VALENTINI / Maria Clara PESSOA FERREIRA
04/2026